

LES PROPOSICIONS DE L'ARGENTONÍ JOSÉ LLAUDER DAVANT LA INQUISICIÓ. 1804

Antoni Llamas i Mantero

1. Introducció.

En aquest procés assistirem a la causa que es va iniciar per part de la Inquisició contra l'argentoní José Llauder, veí de Mataró. En ella, una sèrie de testimonis l'acusaran en un primer moment de parlar en to burleta i menyspreatiu dels principis més bàsics de la religió catòlica com són: la unció dels malalts, els deu manaments, la salvació eterna, el sacrament de l'eucaristia, la virginitat de la verge Maria, o el paper de Sant Josep.

Tot un mosaic de personatges faran la seva declaració davant de la Inquisició com: els metges José Francisco Tor i José Calayans, el prevere de Sant Vicenç de Llavaneres Ignacio de San Vicente, el frare de la parròquia de Mataró el carmelita Magin de San Bruno i molts més que anirant desfilant.

En el desenvolupament del procés acusaran a José Llauder d'afrancesat, de tenir i llegir llibres prohibits, i com que és un personatge que té terres i poder econòmic, farà que els seus acusadors degut al seu entramat d'amistats tinguin certa por i demanin la protecció no només del Sant Ofici sinó també del mateix governador.

Per tant, anirem veient com el cabdell de declaracions s'anirà allargant força en el temps fins a la seva conclusió.

2. La delimitació del delict: les proposicions.

La Inquisició emmarcava dins d'aquest epígraf una gran quantitat de temes, tots ells amb el mateix fil conductor que era la normativa religiosa emanada per la mateixa l'església catòlica. D'entre els més importants podem destacar els següents:

- «- Les proposicions herètiques: que eren aquelles que negaven l'existència de Déu.
- Les errònies: aquelles que eren contràries a la veritat donada per l'Església.
- Les malsonants. aquelles que es deien amb un manifest doble sentit i que anaven contra la moral catòlica.
- Temeràries: les que no seguien la norma de la raó en els assumptes de fe

o dins del que es coneix com els bons costums.

- Escandaloses: les que donaven una opinió equivocada de qualsevol tema relacionat amb la fe.
- Cismàtiques: les que atacaven directament a la unitat de l' Èsglésia.
- Impies: les que anaven contra la pietat.
- Injurioses: les que anaven contra els fidels o el clergat.
- Blasfemes: les que anaven contra la divinitat, símbol religiós o contra qualsevol objecte d'adoració i culte.»¹

Evidentment el poble no estava avesat a grans profunditats teològiques i amb el costum popular de fer servir un llenguatge planer i senzill, no era gens estrany que es caiguessin en errors. En aquests delictes anomenats de paraula, la Inquisició va ser l'encarregada de la seva persecució i càstig. Com que el tema es va perllongar durant segles va donar lloc a una gran quantitat de processos i, fins i tot cap al final de la existència de la Inquisició, va ser la seva principal tasca.

Les proposicions normalment són expressions realitzades sense cap reflexió, on el protagonista es deixa portar pel seu mal humor, les ganes de fer broma o bé de cridar l'atenció de la resta d'oients. El problema era que si això arribava al coneixement de la Inquisició i si aquesta sospitava que podia atemptar contra les normes establertes, iniciava la seva investigació i el personatge es trobava davant del tribunal.

3. Les declaracions dels testimonis.

Es va destapar el tema quant el doctor Tor va fer la primera declaració i el fiscal qualificador inicià l'expedient documental.

«Tubo principio por delación que hizo Don Jose Francisco Tor vecino y medico de Mataró en 8 de setiembre diciendo que D. Jose Llauder, ya publica, ya privadamente hablaba con bastante relaxacion, como en tono de mofa, contra las máximas de nuestra Sta. Religion, pero en lo que mas se ha excedido delante de este delator, fue un menosprecio de los Santisimos Sacramentos de la eucaristia e uncion y en dolor para provecho de los enfermos.

Reconocio su delazion añadiendo que lo dicho sucedido como dos meses antes en casa del Reo, quien le pregunto de donde venia; y diciendole que de visitar a un enfermo, que estava viaticado y oleado, el dijo el Reo que si alguna vez viese à el enfermo no le fuese a el con esas pataratas, y pretendiese darle remedios con nombrarle para el cuerpo divino. Lo que se dejare de coquetas y aceites; a lo que nada le contestó el delator = que las demas proposiciones que se relataron en tomar mofa contra las maximas de nuestra Religion las dijo en presencia de sus compañeros, que al presente no se puede afirmar quienes eran, y solo se acuerda de Antonia Boter, tia del Reo; cuyas presencias fueron afirmativas sin referirse a otro; que estaba en su sano juicio; que cree y presume este delator que tiene habito de proferir semejantes proposiciones y

mofas, y que el no haberle reprendido fue por pensar que lo hacia solo por glosa o por chanza. Da las señas, de que el Reo seria oido, al que se ratifico, y del informe del comisario».²

Com podem veure, el nostre protagonista s'ha cobert de glòria, i ha proferit ja unes quantes proposicions del llistat, i com és d'esperar, la Inquisició l'hauria de processar immediatament, però per contra el tema es tapa i queda en el sac de l'oblit, fins que anys més tard retornem a la mateixa qüestió i es torna obrir el procés. El perquè de tot plegat el podem intuir; tot el trasbals que es va produir amb la invasió francesa i les Corts de Cadis, però el que no queda clar és el perquè la causa es reinicià al 1815, quan l'ocupació ja feia anys que havia acabat.

«Le mando pasar al fiscal; y nada mas se ha hecho en esta sumaria, hasta el 18 de Abril de 815 que el Cura Parroco de Mataró escribió al tribunal diciendo- Que el 12 de abril se le presento el Dr en Medicina D. Jose Calayans y le dijo- que durante la invasion de los franceses en la Ciudad, y estando en la calle, habia un hombre incognito que llebaba un libro que le dijo ser el Roseau y que de parte del Comandante frances del Frente le llebaba a Dn. Jose Llauder (es el Reo) que era su dueño.

Librada comison para el Examen de dicho Medico, contesto lo mismo; añadiendo que no lo habia delatado antes por ignorar esta Inquisicion, hasta que vio en la puerta de la Iglesia, un escrito del tribunal en que se mandaba. Se ratifica y añade que de el sugeto que llebaba el libro, solo podia decir que era un natural de Argentona. De el informa bien el Comisario que fue el mismo Parroco; y del Reo dicer ser un Noble Hacendado, natural de la Parroquia de Argentona, y vecino de Mataró; y que esta tenido y reputado en esta Ciudad por sugeto que adopta opiniones no muy favorables a Nuestra Santa Fe catolica, y aun ha corrido la voz de tener libros prohibidos; pero que ha cumplido con los preceptos escogidos. Se mando suspender esta Sumaria.»³

Evidentment la possessió d'un llibre de Jans-Jaques Rousseau, tot i no ser ben bé un il·lustrat que havia col·laborat en la redacció de l'Enciclopèdia i amb les seves teories com el bon salvatge o el pacte social i juntament amb les seves idees sobre l'educació, a l'Inquisició li sonen més aviat diabòliques i perilloses. Tot i les evidències contra el personatge acusat, es tornen a suspènre les diligències, però dos mesos més tard es torna a reiniciar de nou el tema.

«En 7 de junio de dicho año 815 escrivio al Tribunal Dn, Tomas Spa, Canonigo de Barcelona, diciendo que Dn. Joaquin Rafat vecino de Mataró le habia dicho que el reo habia soltado algunas proposiciones escandalosas, relativas a la Sagrada Escritura= si veia alli a J.C. Como dios o como hombre= Si un cuervo tuviese que pintar la Eucaristia ¿como pintaria como Dios o como hombre? Y como viendo el reo que Rafat abominaba semejantes preguntas como hechas en tono irrisorio, concluyo= vaya que la pasion os hace ver al Señor en la Hostia como hombre.

El Canonigo Spa reconocio la carta de las noticias. Examinado Dn. Joaquin Rafat vecino de Mataró, a quien aquel se refiere su edad de 35 años, respondio=

que estando manifiesto el Santísimo en la Parroquia de Mataró, aunque no se acuerda el día, ni del mes, pregunto el reo a este testigo en la misma Yglesia ¿como veían a aquel Señor? Y contestándole que con los ojos de la fe, respondió, esta bien, eso ya lo sé, pero si un cuerbo tenía que pintarle, sería regular que le pintase negro, así como lo es que los hombres le pintaremos blanco; que este testigo le dijo= dejate de bromas y después de dos días le pregunto al Reo, porque había dicho aquella expresión, a que le contesto si estaba bien holvidado en la creencia de este misterio, por que como le veía Administrador de Sacramento, le miraba obligado a saber en que fundan los malevolos su credulidad para reprocharles; y este testigo le dijo-si alguno me viniese con tales disputas no le contestaré; y tu deber es hacer lo mismo. Preguntado por el concepto que tiene al reo en orden del aserto interior, dijo que no podía penetrar en el interior de nadie. Particularmente cuando ha visto al Reo confesar, comulgar, oír Misa, y asistir a los divinos oficios, que según fama publica, es de los filosofos del día, y que no tiene muy buen modo de pensar en el orden al Dogma.»⁴

Davant de tot això la mateixa Inquisició mana al fiscal que s'ajunten tots els sumaris i aquest expedeix l'ordre directe d' actuar contra José Llauder.

«Este pidió se mandasen recoger los libros prohibidos que tuviera en poder del Reo, y se le apercivía para los sucesivos; y en cunato a las proposiciones que le den Audiencia con cargos. Y el fiscal acordó que se pidan al Delatado la obra de Rusó y demas libros prohibidos que tenga. Así se hizo por medio del Parroco de Mataro a quin respondió el Reo que era verdad que había tenido algun tomo de la obra de Rusó que le prestaron los franceses, pero que los devolvió a los mismos, y que no cree ni sabe tenga algun libro prohibido. Y vistos digeron que se suspenda la Sumaria.»⁵

Per tant tenim que es torna a tancar el procés sense cap altra conseqüència visible pel nostre personatge, fins que al 1816 es torna a reobrir el tema per una altra declaració contra Llauder. En aquest cas per una persona de la seva família.

«Así quedó hasta el 16 de Febrero de 1816 en que Maria Antonia Reniu y Roca delato a este Reo al tribunal diciendo- Que hacia tres años le había oido la expresión que la Madre de Dios no era virgen, dixo que había concebido como las demas mugeres y que San Jose era un qualquiera = Que iba a cumplir con la Pasqua sin prepararse, porque las hostias que le daban eran un poco de harina..

Reconoció su delacion y en la ratificacion añadió, que tambien dijo que la Religion era como una rondalla como la del compadre Llago.

De ella dice el comisario que cree debe darse fe por cuanato esta enlazada en parentesco con el Reo Pidio el fiscal se diesen al reo Audiencias de cargos y se le aperciviese por lo sucesivo y el fiscal decreto la suspension.»⁶

I com en ocasions anteriors, el fiscal convoca a Llauder a una audiència, on li manifesta els càrrecs en contra seu, però decretà la suspensió del procés

tot i que les proposicions són prou importants per iniciar un judici, sense donar cap explicació. I el tema queda en repòs fins a l'any següent, on es torna a reobrir.

«Asi quedo hasta el 27 de febrero de 1817 en que Jose Puig dió noticia por medio de una carta al tribunal, de varios sugetos que tenian libros prohibidos y principiando para este Reo dice= como Dn. Jose Llauder posee el libro intitulado Rusó. Sin reconocer su carta , se dio comision para el recogimiento de los libros contenidos en ella, y aunque el Cura Parroco de Mataro cito a este Reo, y despues le paro un oficio a orden del fiscal, pidio el reconocimiento de la delacion.

Esto no pudo verificarse, porque citados los sugetos, en Mataro llevaban el mismo nombre de Jose Puig, todos negaron ser Autores de dicha carta.»⁷

Per tant tornem al mateix punt, en el moment que el fiscal intenta certificar l'acusació de la possessió dels llibres prohibits. Tots aquells que podien ser autors de la mateixa ho neguen, és allò de llançar la pedra i amagar la mà. Però com ja ens hem acostumat al llarg d'aquest procés tornem a tenir una altra actuació contra José Llauder.

«(...) permanecio asi hasta el 18 de octubre del año 1817 en que el Parroco de Mataro avisó al tribunal diciendo que se le acabava de asegurar que Llauder tenia en su poder las obras de Volter y Ruso, y que de estas tenia en la mesa en un gavinete cino o seis tomos para su lectura ordinaria, y que conserva muchos otros que se somprenden de igual ralea, en el 2º piso de su casa= Que el tribunal sabe el desprecio con que se burlo del oficio anterior, por lo que juzga inutil cualquier comision que se le confiera al efecto de recogerlos. Se dio comision a dicho Parroco para que examinase a los sugetos de quienes lo habia sabido y examinado fr. Magin de San Bruno carmelita descalzo, se refirio al Dr. Don Juan de Camin y este se refiere al Coronel Brigadier del Regimiento Fernando 7, hemano del Reo, quien le dijo que este tenia en su poder mas de 100 volumenos en el alto 2º de su casa, y otros en su gavinete para su lectura ordinaria, los que havia visto dicho Coronel, y que el Reo hacia mofa a que el cura havia escrito una carta sobre el particular a la que no havia querido contestar.,

Se pregunto al mismo Parroco si tendria reparo en executar un registro en la casa del Reo y recoger quantos libros prohibidos encontrase, y contesto que no podia por que se conciliaria un odio implacable del Reo y sus Amigos.»⁸

Per tant, ja no es parla d'un o dos llibres sinó d'una autèntica biblioteca de llibres prohibits. Però tot i que els personatges que denuncien l'existència són prou rellevants i fins i tot un germà de l'acusat, el mossèn no es veu en cor d'actuar contra José Llauder; la prevalència social i el seu cercle d'amistats és prou potent per fer que no tingui el valor suficient, ni contant amb el suport de la Inquisició. Tot i això ens marca el declivi de la mateixa institució que cal recordar que va quedar abolida totalment el 15 de juliol de 1834. I en aquest cas els inquisidors tenien molt clar que els llibres que tenia en el seu poder l'acusat estaven en l' Índex.

«Amb la publicació de l' Índex del Concili de Trento el 1564, els inquisidors ja van tenir un model a seguir per complir la seva feina. Aquest model es va complementar amb les intruccions que va fer la Suprema de només utilitzar com a obra de referència, i que expurgessin els llibres, amb la qual cosa es va donar una doble sortida, la de la prohibició total d'una obra o l'eliminació de les parts considerades herètiques.»⁹

Tot seguit la mateixa inquisició li envia un requeriment al mossèn per veure com es pot actuar, i aquesta va ser la seva resposta del mossèn i de la mateixa Inquisició:

«Se le volvio a preguntar si en la Ciudad o en sus inmediaciones habia algun ministro de la Sta. Oficio a quien encargarlo, y respondio que los que habia no les consideraba dotados de las qualidades que se necesitan para lograr un exito feliz: y que no dudaria que el Governador prestaria el debido auxilio si se le pidese, per si que se haga con reserva que se encesa para lograr el lance.

En vista en que hay dificultades, conformandose con el dictamen el fiscal acordo al tribunal remitir la Sumaria al tribunal para que en su vista determine lo que sea de superior grado»¹⁰

I amb aquesta resposta i amb poca definició de l'actuació a seguir, es dona la documentació per conclosa, amb la qual cosa no sabem si es va a tornar a tancar el sumari o es va continuar, tot i que vistos el precedents tot quedès en ben poca cosa.

4. Conclusió.

Com hem vist en el principi del cas, la causa s'inicià per un tema clarament de proposicions que havia dit en públic l'acusat José Llauder. Però el procés queda aturat durant anys i és aquí on podem detectar clarament el que estava passant i com es desenvolupa la resta del tema.

A les Corts de Cadis del 1810 s'estava questionant una sèrie d'aspectes importants. D'una banda s'estableix la llibertat de premsa, amb la qual cosa desapareix la censura. Per tant l'Índex de llibres prohibits que havia servit de model als inquisidors perd la seva vigència i la seva legalitat i per tant no es pot perseguir a algú que tingui llibres inclosos en l'Índex. D'altra banda, es comença a qüestionar la mateixa existència de la Inquisició; el tema va sorgir cap el 1811. De la banda liberal tenim al mataroní Antoni Puigblanc amb la seva obra «La Inquisición sin máscara» on posava en entredit la seva existència i com calia elininar el Sant Ofici. Al 1813 s'aprova un decret en que s' afirma que la Inquisició és totalment incompatible amb la constitució de Cadis. Tot i que el retorn del rei Ferran VII al març del 1814 restableix la institució, ja no tenim a la Inquisició d'abans de la guerra del francès, està totalment afeblida i tocada de mort, no recuperarà ni el poder econòmic, ni social, ni la seva autoritat. Tot i que cal fer

esment que durant la guerra del francès, teòricament, no existeix la Inquisició, i els francesos tampoc la perseguixen i els inquisidors van fent amb discreció i sense molestar.

Això ens explica el perquè de l'allargament del procés, de no perseguir amb contundència a l'acusat, de no voler fer soroll i que en trobar-se davant una persona cultivada i amb fortes relacions de poder no van voler enfrontar-se. No tenien prou forces ni prous suports per fer-ho.

Per tant és molt probable que tot quedés en un no res, la fi del mateix Sant Ofici no estava molt lluny.

NOTES:

1. JIMÉNEZ MONTESERIN, M.: "Léxico Inquisitorial." en *Historia de la Inquisición en España y América*. Vol. I, p. 184-217. Dialnet.unirioja.es
2. AHN. Inquisició, 3722, Exp. 89
3. *Ibídem*.
4. *Ibídem*.
5. *Ibídem*.
6. *Ibídem*.
7. *Ibídem*.
8. *Ibídem*.
9. LLAMAS MANTERO, ANTONI.: *Idees*, Contrareforma i Inquisició en la Catalunya del segle XVI. Pàg, 145 En: L'arquitectura militar medieval. Jornades d'Història i Arqueologia Medieval del Maresme. Grup d'Història del Casal. Mataró, 2000.
10. *Ibídem*.

Nicolas de Largillière, François-Marie Arouet dit Voltaire (vers 1724-1725)